

Tack

Vi vill rikta ett stort tack till er som bidragit med er tid, kunskap och erfarenheter till denna forskning genom: Fokusgruppsintervjuer med representanter för Länsstygruppen, Processledare för Nära vård och Nära vård Nätverket i Sörmland, fältanteckningar och annan dokumentation rörande omställningen till Nära vård i Sörmland.

Författare

Karin Strömqvist Bååthe, Osman Aytar, Ulrika von Thiele Schwarz, Malin Sjöqvist och Marina Arkkukangas

Datum och ort

Eskilstuna, 2025-01-24

Innehåll

Forskningsprojekt om omställningen	2
Delstudie 2	2
<i>Syfte och forskningsfrågor.....</i>	<i>2</i>
Forskningsfrågorna i delstudie 2 var följande:	2
Resultat.....	2
<i>Status för omställningen i stort.....</i>	<i>2</i>
<i>Hur används färdplanen.....</i>	<i>3</i>
<i>Möjligheter.....</i>	<i>3</i>
<i>Hinder.....</i>	<i>3</i>
Förbättringsförslag	3
Rekommendationer.....	4
Källor:.....	4

Forskningsprojekt om omställningen

Statens utredning "God och nära vård" (SOU 2020:19) beskriver och betonar behovet av en förändring i dagens hälso- och sjukvårdssystem. Det nationella uppdraget handlar om att över hela Sverige utveckla en mer integrerad, jämlik, tillgänglig och effektiv vård med utgångspunkt i ett personcentrerat arbetssätt.

Hösten 2022 startades ett fyraårigt forskningsprojekt finansierat av region Sörmland och alla nio kommuner i länet. Huvudsyftet med detta forskningsprojekt är att studera omställningen till en Nära vård och omsorg i Sörmlands län utifrån ett praktisknära forskningsperspektiv med inspiration av "Participatory Action Research" (PAR). Det är ett perspektiv som strävar efter att hitta ett inkluderande och jämlikt förhållningssätt där forskare och praktiker från verksamheten i samverkan utforskar och bidrar till omställningen för att kontinuerligt kunna stödja processen och dra lärdomar under resans gång. Förutom att bidra till Sörmlands regionala och kommunala utveckling ska studien även bidra till forskningsfältet *integrerad och personcentrerad vård* genom publicering av resultaten i vetenskapliga tidskrifter.

I delstudie 1 undersöktes utvecklingen, användningen och upplevelsen av en gemensam målbild för Nära vård med dess hinder och möjligheter. I delstudie 2 följer vi upp hur omställningen fortskrider samt utvecklingen av den gemensamma färdplanen för Nära vård och hälsa i Sörmland och dess upplevda hinder och möjligheter. En färdplan kan ses som en brygga mellan en vision och en implementeringsplan (som brukligt är mer detaljerad; med tidplan, resurssättning samt indikatorer).

Delstudie 2

Syfte och forskningsfrågor

Syftet med studien är att undersöka användningen av färdplanen för Nära vård och hälsa i Sörmland. Dessa data har samlats under sommaren 2024, genom fokusgruppsintervjuer med processledare i region och kommuner och representanter för Länsstyrgruppen. Alla nio kommuner har varit representerade antingen genom fokusgruppsintervjuer, Nära vård nätverksdialog och/eller skriftlig kommunikation. Resultaten i denna rapport har sedan verifierats och förståelsen fördjupats genom dialog i storgrupp på en digital Nära Vård Nätverksträff under hösten 2024. Intervjuerna har transkriberats och analyseras med en tematisk analys med lärande-loopar och fortsatt dialog med intressenter i verksamheten, i enlighet med vald forskningsansats.

Forskningsfrågorna i delstudie 2 var följande:

- Vad är status för omställningen till Nära vård och hälsa i Sörmland?
- Hur används färdplanen för Nära vård och hälsa i Sörmland?
- Vilka upplevda möjligheter och hinder finns i användningen av färdplanen för Nära vård och hälsa i Sörmland?
- Vilka förbättringsförslag finns för färdplanens vidare användning och revidering?

Resultat

Status för omställningen i stort

Flera vittnar om att *"förståelsen för Nära vård har ökat"*. De upplever att *"omställningsarbetet går sakta men säkert framåt"* och *"att jag har stöd i min kommun"* men att *"vi behöver mer samverkan med Regionen"*.

Deltagarna *"känner en viss frustration"* och arbetet med omställningen beskrivs som både segt och trögt. Dessutom vittnar några om att deras *"kompetens inte tas tillvara för omställningen"* eller att de sitter på fel plats för att kunna följa upp. *"Jag befinner mig inte i rätt forum i min verksamhet, svårt att hitta rätt kontakter för att följa upp"*

Detta dränerar arbetet på energi i kombination med tuffa besparingstider för både Region och kommuner. Flera av de intervjuade vittnar om att: *"Vi behöver en energiinjektion"* för att kunna växla upp i omställningsarbetet.

Hur används färdplanen

Användningen av färdplanen för Nära vård och hälsa varierar stort. Varje kommun verkar tillämpa en egen tolkning gällande Länsstyrgruppens gemensamt beslutade färdplan.

Uttalanden om hur färdplanen används varierade från *"min kommun vet inte om den"* till att den ligger till grund för *"utvecklingsområden både framåt och bakåt i min verksamhet"*. Vissa är medvetna om färdplanen men uppger att den inte används alls eller i begränsad utsträckning i Nära vårdarbetet, eller inte har någon strategisk betydelse för styrningen av verksamheten. Andra processledare uppger att färdplanen ses som ett basdokument att bygga vidare på med egna aktiviteter och att den tydliggör gemensamma aktiviteter.

Möjligheter

Upplevda möjligheter med färdplanen är att den skulle kunna användas som en gemensam plattform, inriktning, bas, grund och eller inspiration. Arbetet med färdplanen har ökat förståelsen för Nära vård och varit en lärande process för processledare och intressenter. Det påtalades att det kan finnas en kraft i att tydligare väva ihop omställningen till Nära vård med andra prioriterade nationella initiativ till exempel *kloka kliniska val*.

Hinder

Upplevda hinder är att färdplanen upplevs som rörig med för mycket olika typer av aktiviteter på olika nivåer. Det är oklart vem som är målgruppen för flera av aktiviteterna i färdplanen och hur den ska följas upp. Några önskar indikatorer för de olika fokusområdena för att kunna följa upp varje föreslagen insats. Det är oklart för flera *vem* i den egna verksamheten som ska kontaktas för uppföljning i respektive fokusområde och vem som egentligen är ytterst ansvarig för detta. Det saknas en systemledning av planen. Några menade att själva dokumentet inte behöver ändras utan att det är hur vi arbetar med dokumentet som behöver förändras.

Förbättringsförslag

Färdplanen skulle bli tydligare om man skiljde på processmål/verktyg för omställning såsom bemanning och digitalisering (som löper genom alla förändringar) och resultatmålen. Digitalisering och bemanning ska inte vara egna mål utan är verktyg för att nå övriga mål.

- Konkretisera färdplanen och koppla indikatorer till den.
- Följ upp status för varje aktivitet så att det blir ett levande dokument.
- Fundera på om det finns saker som behöver plockas bort, fokuseras eller prioriteras.
- Identifiera en tydligare mottagare och kontaktuppgifter för aktiviteterna i respektive verksamhet.
- Undvik stuprör genom att illustrera färdplanen i en matris.

Rekommendationer

- Undersök hur färdplanen kan bli ett verktyg för en gemensam systemledning gentemot gemensamma satsningar för Nära vård och omsorg.
- Diskutera hur färdplanen kan bli mer av ett kontinuerligt styrdokument i respektive region och kommun för omställningen till Nära vård och omsorg.
- Utvärdera vilka framgångsfaktorerna har varit, och på vilket sätt, för de kommuner och verksamheter som har fört in färdplanens aktiviteter i sina respektive verksamhetsplaner.

Källor:

Strömquist Bååthe, K., Aytar, O., Schwarz von Thiele, U. och Arkkukangas, M. (2025). *Omställningen till Nära vård och omsorg i Sörmland – målbilden* (Delrapport 2025:1, diarienummer: NSV25-0023-2). FoU i Sörmland, Region Sörmland. <https://www.fou.sormland.se/media/3640/omstallningen-till-nara-var-d-omsorg-och-halsa-i-sormland-mal-bilden-delstudie-1.pdf>

Ehnsjö, K., Åkerholm, C. (2023) *Nära vård i Sörmland* (Projektrapport 2023:2, Diarienummer: NSV23-0023) FoU i Sörmland <https://www.fou.sormland.se/media/3232/projektrapport-nara-var-d-i-sormland.pdf>

SOU [Statens offentliga utredningar] (2020), *God och nära vård – En reform för ett hållbart hälso-och sjukvårdssystem*, 2020:19 Stockholm, <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2020/04/sou-202019> (hämtad 1 September 2022).

Strömquist Bååthe, K., Aytar, O., von Thiele Schwarz, U. och Arkkukangas, M. (2024), Art of developing a vision for integrated healthcare and social services: an interview study with stakeholders in Sweden, *Journal of Integrated Care*, Vol. 32 (Nr. 5, s. 135-148). <https://doi.org/10.1108/JICA-08-2024-0044>